

Obsah

Úvod	9
1. Stárnutí populace jako výzva pro edukaci	11
1.1 Demografický kontext a aktivní stárnutí	11
1.2 Sociální kontext	13
1.3 Politický kontext	15
2. Geragogika	17
2.1 Vymezení pojmu „geragogika“	17
2.2 Hlavní zdroje geragogiky	20
2.3 Další zdroje geragogiky	23
2.4 Charakter geragogiky	24
2.5 Historický kontext geragogiky	26
2.6 Dimenze geragogiky	28
3. Předmět geragogiky	31
3.1 Cíle geragogiky	32
3.2 Edukace seniorů jako předmět geragogiky	35
3.3 Funkce edukace seniorů	37
3.4 Teorie stárnutí v kontextu edukace seniorů	39
3.5 Edukace seniorů jako prostředek a/nebo cíl	40
3.5.1 Edukace seniorů jako příprava na stáří	41
3.5.2 Edukace seniorů jako druhý životní program	42
3.5.3 Edukace seniorů jako cesta ke kvalitě života ve stáří	43
4. Objekt geragogiky	47
4.1 Senior	47
4.2 Starý člověk	48
4.3 Důchodce	50
4.4 Postproduktivní věk	52
4.5 Třetí věk	53
4.6 Účastník vzdělávání	54
5. Specifika seniorů jako účastníků vzdělávání	57
5.1 Stárnutí, stáří a koncept úspěšného stárnutí	58
5.2 Fyzické změny ve vyšším věku	64

5.3	Psychické změny ve vyšším věku	65
5.4	Sociální změny	70
6.	Specifika vzdělávání seniorů	71
6.1	Motivace seniorů ke vzdělávání	72
6.2	Podmínky a prostředky vzdělávání seniorů	75
6.3	Znaky učení seniorů	78
6.4	Bariéry ve vzdělávání seniorů	80
6.5	Předsudky a stereotypy o stáří jako bariéra vzdělávání seniorů	82
6.6	Témata pro edukaci seniorů	86
7.	Vzdělávání seniorů v České republice	89
7.1	Univerzity třetího věku	89
7.1.1	Příklad dobré praxe – Univerzita třetího věku při UP v Olomouci	92
7.2	Akademie třetího věku	94
7.3	Univerzity volného času	94
7.4	Experimentální univerzity pro prarodiče a vnoučata	95
7.5	Virtuální univerzita třetího věku	96
7.5.1	Příklad dobré praxe – Virtuální univerzita třetího věku	96
7.6	Kluby seniorů	99
7.7	Další možnosti edukace seniorů	99
7.8	Trénování paměti seniorů	101
8.	Vzdělávání seniorů v zahraničí	105
8.1	Slovensko	105
8.2	Polsko	106
8.3	Německo	106
8.4	Rakousko	107
8.5	Maďarsko	107
8.6	Holandsko	108
8.7	Švýcarsko	108
8.8	Velká Británie	109
8.9	Finsko	109
8.10	Spojené státy americké a Kanada	110
8.11	Austrálie	110
8.12	Jihoafrická republika	111
8.13	Zhodnocení vzdělávání seniorů v zahraničí	111
9.	Gerontodidaktika	113
9.1	Didaktický proces a psychodidaktika	113
9.2	Základní didaktické kategorie	117

9.2.1	Cíle	118
9.2.2	Metody	125
	Vyprávění	125
	Vysvětlování	126
	Přednáška	127
	Práce s textem	128
	Vennův diagram	131
	Rozhovor	133
	Diskusní metody	134
	Metoda problémového výkladu	135
	Heuristická metoda	135
	Sokratovská metoda	136
	Dramatizace	137
	Didaktické hry	138
	Kazuistika	139
	Situační metoda	139
	Brainstorming	140
	Brainwriting (6-3-5)	141
	Synektika (Gordonova metoda)	141
	Laterální myšlení (Bonova metoda)	142
	Rybí kost	143
9.2.3	Formy a prostředky	144
9.2.4	Didaktické zásady	146
	Zásada zaměření na sebeaktualizaci osobnosti seniora	148
	Zásada partnerského přístupu	148
	Zásada nepřetržité zpětné vazby	148
	Zásada systematičnosti	148
	Zásada redukce	149
	Zásada rekonstrukce	149
	Zásada uvědomělosti a aktivity	149
	Zásada operativnosti	150
	Zásada názornosti	150
	Zásada zajímavosti	151
	Zásada přiměřenosti	151
	Zásada trvalosti	152
9.3	Didaktické přístupy k edukaci	152
9.4	Fáze didaktického procesu	160
	9.4.1 Motivační fáze	162
	9.4.2 Expoziční fáze	166
	9.4.3 Fixační fáze	171

9.4.4 Diagnostická fáze	177
9.4.5 Aplikační fáze	180
10. Lektor ve vzdělávání seniorů	183
10.1 Profesní kompetence a kompetenční model	183
10.2 Sebereflexe lektora a její význam	189
10.3 Profesionalizace v kontextu vzdělávání vzdělavatelů	191
11. Komunikace v geragogice	195
11.1 Na osobu (seniora) orientovaný přístup	201
11.1.1 Respekt	203
11.1.2 Autentičnost	203
11.1.3 Empatie	205
11.1.4 Aktivní naslouchání	206
11.1.5 Důvěra	206
11.1.6 Důvěryhodnost	206
Závěr	209
O autorkách	211
Shrnutí	212
Summary	213
Literatura	214
Rejstřík	230